

SYLWIA BRONOWICKA-BIESIADA,
STANISŁAW BRONOWICKI

SPOSÓB OCENY PRZEDSIĘBIORSTWA TURYSTYCZNEGO NA PODSTAWIE SPRAWOZDANIA FINANSOWEGO CZ. I. ANALIZA WSTĘPNA BILANSU

Początkowym etapem oceny kondycji finansowej małych, średnich i dużych przedsiębiorstw w gospodarce turystycznej jest wstępna analiza sprawozdań finansowych. Zawarte w nich dane pozwalają nie tylko ocenić kondycję finansową, ale również określić stan majątkowy podmiotu turystycznego i jego wydatki. Bilans informuje o wielkości zasobów, którymi dysponuje firma oraz o źródłach sfinansowania tych zasobów. Ze względu na różnice płynności podstawowych grup aktywów, proporcje, w jakich występują one w strukturze bilansu, decydują o zdolności przedsiębiorstwa turystycznego do regulowania zobowiązań. Natomiast w ramach pasywów możemy określić stopień jego zadłużenia. Wstępna analiza polega na przeprowadzeniu analizy pionowej i poziomej (Gołębiowski i Taczała 2005).

Analiza pionowa bilansu w wersji ogólnej polega na procentowym ustaleniu udziału poszczególnych pozycji bilansu w sumie bilansowej, wykazanych w bilansie z podziałem na grupy (oznaczone dużymi literami), podgrupy (oznaczone cyframi rzymskimi) i pozycje (oznaczone cyframi arabskimi).

Celem analizy pionowej bilansu zwanej również analizą strukturalną jest ustalenie i zanalizowanie przyczyn zmian, które wystąpiły w strukturze aktywów i pasywów. Służy temu otrzymany w wyniku analizy pionowej obraz struktury:

- majątkowej (analiza strukturalna aktywów),
- kapitałowej (analiza strukturalna pasywów).

Analiza pionowa niesie za sobą wiele korzyści. Przede wszystkim informuje kierownictwo przedsiębiorstw turystycznych o stanie chwilowym aktywów, kapitału własnego i zobowiązań. Jeśli proporcja jednego składnika zmieni się między jednym okresem obrachunkowym a drugim, kierownictwo może śledzić tę zmianę i podjąć odpowiednie działania. Analiza służy także jednostce w celu

porównywania wskaźników ze standardami branżowymi, aby określić czy firma pozostaje w ich obrębie (Tyran 2000).

Analizę i ocenę pionową aktywów bilansu przeprowadza się na podstawie obliczeń struktury i dynamiki. Struktura aktywów informuje o sposobie zaangażowania kapitałów przedsiębiorstwa turystycznego (Sierpińska i Jachna 2004). Struktura majątku ukazuje z jakich elementów składa się majątek przedsiębiorstwa turystycznego i jak one wpływają na efektywność jego działalności. Rozpatrując strukturę, można ustalić w czym jest ulokowany majątek przedsiębiorstwa turystycznego, czyli z jakich elementów się składa i jakie są ich rozmiary oraz jakie relacje występują między składnikami majątku. Wskaźniki struktury dają obraz zmian w strukturze majątku i co było przyczyną owych zmian, a także czy struktura majątku odpowiada potrzebom podmiotu turystycznego. Struktura daje także odpowiedź na pytanie: jaki jest wpływ struktury majątku na zdolność podmiotu turystycznego do osiągania zysku (Gabrusewicz 2005). Wskaźniki struktury oblicza się według wzorów:

$$\text{wskaźnik udziału majątku trwałego} = (\text{majątek trwały} / \text{majątek całkowity}) \times 100,$$

$$\text{wskaźnik udziału majątku obrotowego} = (\text{majątek obrotowy} / \text{majątek całkowity}) \times 100.$$

Wskaźniki dynamiki aktywów pozwalają ocenić zmiany, które nastąpiły na przestrzeni badanego okresu w porównaniu z okresem bazowym (dynamika do podstawy stałej) bądź z okresem poprzednim (dynamika łańcuchowa). Dynamika aktywów pozwala stwierdzić, w jakiej zależności pozostają zmiany całości aktywów w stosunku do ich elementów składowych (Bednarski 2001). Do obliczenia wskaźników dynamiki służą wzory:

$$\text{Wskaźnik dynamiki majątku całkowitego} = (\text{majątek całkowity rozpatrywanego okresu} / \text{majątek całkowity okresu pierwszego}) \times 100,$$

$$\text{Wskaźnik dynamiki majątku trwałego} = (\text{majątek trwały rozpatrywanego okresu} / \text{majątek trwały okresu pierwszego}) \times 100,$$

$$\text{Wskaźnik dynamiki majątku obrotowego} = (\text{majątek obrotowy rozpatrywanego okresu} / \text{majątek obrotowy okresu pierwszego}) \times 100.$$

Aktywa można analizować bardziej szczegółowo, przyjmując za podstawę podziału kryterium rodzajowe. Do oceny struktury rodzajowej aktywów wykorzystuje się wiele różnych wskaźników. Jest ich tyle, ile składników majątku. Każdy ze wskaźników wyraża udział danego składnika majątku w jego całości.

Wskaźniki struktury majątku wyglądają następująco:

Wskaźnik udziału wartości niematerialnych i prawnych = (wartości niematerialne i prawne) / (majątek całkowity) x 100

Wskaźnik udziału rzeczowego majątku trwałego = (rzeczowy majątek trwały) / (majątek całkowity) x 100

Wskaźnik udziału należności długoterminowych = (należności długoterminowe) / (majątek całkowity) x 100

Wskaźnik udziału inwestycji długoterminowych = (inwestycje długoterminowe) / (majątek całkowity) x 100

Wskaźnik udziału długoterminowych rozliczeń międzyokresowych = (długoterminowe rozliczenia międzyokresowe) / (majątek całkowity) x 100

Wskaźnik udziału zapasów = (zapasy) / (majątek całkowity) x 100

Wskaźnik udziału należności krótkoterminowych = (należności krótkoterminowe) / (majątek całkowity) x 100

Wskaźnik udziału inwestycji krótkoterminowych = (inwestycje krótkoterminowe) / (majątek całkowity) x 100

Wskaźnik udziału krótkoterminowych rozliczeń międzyokresowych = (krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe) / (majątek całkowity) x 100.

W szczegółowej analizie aktywów mają również zastosowanie wskaźniki dynamiki. Za ich pomocą można określić, które składniki mają największy udział w strukturze przedsiębiorstwa turystycznego, które decydują o powodzeniu jego działalności, a udział których składników jest marginalny, nie odgrywający większej roli (Gabrusewicz 2005).

W analizie i ocenie pionowej aktywów bilansu bardzo przydatne są wskaźniki: relacji majątku trwałego do obrotowego (unieruchomienia majątku) oraz relacji majątku rzeczowego do finansowego (produkcyjności majątku). Wzory tych wskaźników wyglądają następująco:

Wskaźnik unieruchomienia majątku = majątek trwały / majątek obrotowy

Wskaźnik produkcyjności majątku = majątek rzeczowy / majątek finansowy.

Wskaźnik unieruchomienia majątku informuje o stopniu elastyczności przedsiębiorstwa w dostosowaniu się do zmian rynkowych.

Wskaźnik produkcyjności majątku ukazuje relacje pomiędzy majątkiem rzeczowym (środki trwałe i zapasy) a majątkiem finansowym (należności i środki pieniężne). Na podstawie tego wskaźnika korzystna sytuacja w firmie występuje

wówczas, gdy relacja pomiędzy majątkiem rzeczowym a finansowym jest wyższa od 1. Majątek obsługujący działalność produkcyjną w normalnej działalności podmiotu turystycznego powinien być większy od majątku finansowego.

Analizę i ocenę pasywów bilansu przeprowadza się na podstawie obliczeń wskaźników struktury i dynamiki. Struktura kapitałów informuje nie tylko o tym, czym jest sfinansowany majątek przedsiębiorstwa turystycznego, ale również o tym, czyją jest on własnością. Struktura pasywów wskazuje na skalę ryzyka finansowego z tytułu zaangażowania kapitałów obcych oraz na zdolność przedsiębiorstwa turystycznego do kontynuowania działalności w przyszłości.

Wskaźnik udziału kapitałów własnych w kapitałach całkowitych wyraża stopień samofinansowania przedsiębiorstwa. Wskaźnik udziału kapitałów obcych informuje o rozmiarach zadłużenia przedsiębiorstwa turystycznego i sygnalizuje jednocześnie o ryzyku związanym z zaciąganiem długów. Pomiedzy tymi wskaźnikami powinna być zachowana właściwa relacja, która nie ma charakteru uniwersalnego w odniesieniu do wszystkich przedsiębiorstw turystycznych, a zależy od wielu indywidualnych czynników wewnętrznych konkretnego podmiotu turystycznego oraz od czynników zewnętrznych. Trudno jest jednoznacznie określić, ile powinno być w przedsiębiorstwie turystycznym kapitałów własnych, a ile kapitałów obcych (Gabrusewicz 2005).

Wskaźniki dynamiki pasywów obrazują nie tylko wzrost lub spadek poszczególnych grup kapitałów, ale pośrednio także wskazują na zmiany w ich strukturze. Do oceny ogólnych zmian kapitałów wykorzystuje się wskaźniki:

- dynamiki łańcuchowej:
 - $\text{kapitałów całkowitych} = (\text{kapitały całkowite w rozpatrywanym okresie} / \text{kapitały całkowite w poprzednim okresie}) \times 100,$
 - $\text{kapitałów własnych} = (\text{kapitały własne w rozpatrywanym okresie} / \text{kapitały własne w poprzednim okresie}) \times 100,$
 - $\text{kapitałów obcych} = (\text{kapitały obce w rozpatrywanym okresie} / \text{kapitały obce w poprzednim okresie}) \times 100,$
- dynamiki do podstawy stałej, które oblicza się podobnie jak w aktywach, za wzór biorąc wskaźniki dynamiki łańcuchowej i zastępując w mianowniku okres poprzedni okresem pierwszym (bazowym).

Należy nadmienić, że kapitał własny ma znaczenie podstawowe dla funkcjonowania i rozwoju przedsiębiorstwa turystycznego. Pełni on rolę ochronną wobec kapitału obcego, ponieważ straty w pierwszej kolejności obciążają kapitał własny. Dla zaangażowanego kapitału obcego jest on zabezpieczeniem. Kapitał własny umożliwia zachowanie suwerenności i niezależności wobec otoczenia. Nie ma wprawdzie żadnych standardowych relacji kapitału obcego do kapitału

własnego, ale spotyka się pogląd, że kapitał własny nie powinien być mniejszy niż dwukrotna wartość kapitału obcego. To podejście wynika z wymogów bezpieczeństwa, ponieważ uważa się, że kredytobiorca powinien posiadać na tyle kapitału własnego, by w razie utraty kredytów móc opłacić go ze środków własnych.

Oprócz wielkości, istotna jest również znajomość zmiany kapitałów w czasie. Należy tu podkreślić, że poszczególne grupy kapitałów nie charakteryzują się jednakową zmiennością w czasie. Zmiany te dotyczą kapitałów obcych w większym stopniu, a kapitałów własnych w mniejszym. Dlatego należy porównać dynamikę obu tych grup względem siebie. Przede wszystkim zmiany kapitałów rozpatrujemy w wielkościach absolutnych, porównując przyrost lub spadek poszczególnych grup kapitałów.

Niezależnie od udziału kapitałów własnych i kapitałów obcych w strukturze pasywów przedsiębiorstwa turystycznego istotna jest również wewnętrzna struktura tych dwóch grup kapitałów. Dopiero rozpatrzenie poszczególnych składników kapitałów własnych i kapitałów obcych informuje o wartości kapitału własnego i zagrożeniach wynikających z angażowania kapitału obcego (Gabrusewicz 2005). Bardziej szczegółowa analiza pasywów polega na obliczeniu i interpretacji wskaźników opartych na kryterium własności kapitałów. Wskaźniki te ukazują udział poszczególnych składników pasywów w stosunku do ich całości. Oblicza się je według wzorów:

$$\text{Wskaźnik udziału kapitału zakładowego} = (\text{kapitał zakładowy}) / (\text{kapitały całkowite}) \times 100$$

$$\text{Wskaźnik udziału kapitału zapasowego} = (\text{kapitał zapasowy}) / (\text{kapitały całkowite}) \times 100$$

$$\text{Wskaźnik udziału kapitału z aktualizacji wyceny} = (\text{kapitał z aktualizacji wyceny}) / (\text{kapitały całkowite}) \times 100$$

$$\text{Wskaźnik udziału wyniku z lat ubiegłych} = (\text{wynik z lat ubiegłych}) / (\text{kapitały całkowite}) \times 100$$

$$\text{Wskaźnik udziału wyniku z roku bieżącego} = (\text{wynik z roku bieżącego}) / (\text{kapitały całkowite}) \times 100$$

$$\text{Wskaźnik udziału rezerw na zobowiązania} = (\text{rezerwy na zobowiązania}) / (\text{kapitały całkowite}) \times 100$$

$$\text{Wskaźnik udziału zobowiązań długoterminowych} = (\text{zobowiązania długoterminowe}) / (\text{kapitały całkowite}) \times 100$$

$$\text{Wskaźnik udziału zobowiązań krótkoterminowych} = (\text{zobowiązania krótkoterminowe}) / (\text{kapitały całkowite}) \times 100$$

$$\text{Wskaźnik udziału rozliczeń międzyokresowych} = (\text{rozliczenia międzyokresowe}) / (\text{kapitały}$$

całkowite) x 100.

W analizie pionowej pasywów można wykorzystać również wskaźniki relacji kapitałów. Wskaźniki te mają postać:

- *relacji kapitałów obcych do własnych = kapitały obce / kapitały własne,*
- *relacji kapitałów własnych do obcych = kapitały własne / kapitały obce.*

Wskaźnik relacji kapitałów obcych do kapitałów własnych jest określany jako wskaźnik przekładni kapitałowej. Informuje on o skali zaangażowania obcych źródeł finansowania w stosunku do źródeł własnych. Oznacza ile razy kapitały obce są wyższe od kapitałów własnych. Wskaźnik ten jest precyzyjną miarą wielkości zadłużenia przedsiębiorstwa. Drugi z wymienionych wskaźników jest miarą skali finansowania przedsiębiorstwa turystycznego (Sierpińska i Jachna 2004).

Oddzielna analiza struktury aktywów i pasywów nie wystarcza, by ocenić sytuację ekonomiczno-finansową przedsiębiorstwa turystycznego. Rzeczywisty obraz stanu ekonomiczno-finansowego przedsiębiorstwa można uzyskać dopiero na podstawie oceny wzajemnego związku między kapitałami a odpowiadającymi im środkami majątkowymi (Sierpińska i Jachna 2004).

Analiza pozioma bilansu to inaczej analiza porównawcza aktywów i pasywów. Rozpatruje się w niej wzajemne powiązania pomiędzy poszczególnymi składnikami majątku i źródłami ich sfinansowania. Na przykład ustala się, w jakiej części kapitały własne pokrywają majątek trwały i obrotowy, czy występuje proporcja między sumą kredytów bankowych a wartością środków kredytowych itp. Jest to badanie wewnętrznych powiązań bilansowych w przekroju poziomym, umożliwiające ocenę prawidłowości finansowania środków.

Ocena bilansu w układzie poziomym obejmuje badania:

- źródeł finansowania działalności inwestycyjnej i pokrycia finansowego majątku trwałego,
- wielkości kapitału posiadanego przez jednostki gospodarcze,
- kształtowania się należności i zobowiązań,
- zdolności płatniczej (Sierpińska i Jachna 2004).

Według Jana i Piotra Matuszewicza analiza pozioma bilansu zmierza do oceny:

- stopnia wyposażenia jednostki gospodarczej w kapitały (fundusze) własne,
- sposobu finansowania tej części majątku, która nie została sfinansowana

- kapitałem (funduszem) własnym,
- zdolności płatniczej, a więc wywiązywania się przez jednostkę na czas z obowiązku spłaty zaciągniętych długów (Matuszewicz i Matuszewicz 1999).

Na ogół przyjmuje się, że majątek trwały, czyli zaangażowany na dłużej, i część obrotowego przedsiębiorstwa turystycznego powinny być finansowane za pomoc kapitału (funduszu) własnego i kredytów bankowych. Ocena wyposażenia takiego podmiotu w kapitał (fundusz) własny umożliwia ustalenie stopnia pokrycia majątku trwałego kapitałami (funduszami) własnymi, więc pieniędzmi o nieokreślonym terminie zwrotu.

Relacje pomiędzy majątkiem i kapitałami przedsiębiorstwa turystycznego mogą być oparte na kryterium czasu i własności. Znalazły tu zastosowanie dwie tzw. złote zasady: zasada finansowa i zasada bilansowa (Gabrusewicz 2005).

Złota zasada finansowa opiera się na **kryterium czasu**. Polega ona na zestawieniu płynności poszczególnych grup składników aktywów z terminowością poszczególnych grup składników pasywów. Zakłada się przy tym, iż płynność powinna odpowiadać terminowości. Zgodnie z tą zasadą „kapitał nie może być dłużej związany czasowo z danymi składnikami majątku aniżeli wynosi okres pozostawania tego kapitału w przedsiębiorstwie turystycznym”. Zasadę odzwierciedlają następujące nierówności:

	Długoterminowy majątek	≤	1		
	Długoterminowe kapitały				

	Krótkoterminowy majątek	≥	1		
	Krótkoterminowe kapitały				

Panuje przekonanie, że zachowanie złotej zasady finansowej gwarantuje podmiotowi turystycznemu zdolność spłaty zobowiązań. Jednak, jak wykazuje praktyka, o zdolności płatniczej przedsiębiorstwa turystycznego decydują nie relacje bilansowe, lecz równowaga pomiędzy strumieniami dopływu środków pieniężnych do tego przedsiębiorstwa i strumieniami ich odpływu (wypłat). Nierówności ujęte w złotej zasadzie finansowania są zbyt ogólne i dlatego nie mogą być wystarczającą podstawą do oceny zdolności płatniczej przedsiębiorstwa turystycznego. Dlatego dalszym uszczegółowieniem analizy zgodności terminowości kapitałów i płynności majątku jest **złota zasada bilansowa**.

Zgodnie z tą zasadą majątek trwały powinien być finansowany kapitałami własnymi, a majątek obrotowy może być pokrywany krótkoterminowymi

kapitałami obcymi. Biorąc pod uwagę majątek trwały i część majątku obrotowego długookresowego, wyróżnia się trzy stopnie pokrycia przedstawione poniżej.

$$\text{Pierwszy stopień pokrycia} = \text{kapitały własne} / \text{majątek trwały}.$$

Jednakże jest w większości przedsiębiorstw turystycznych trudne do osiągnięcia całkowite pokrycie majątku trwałego kapitałami własnymi. Dotyczy to zwłaszcza przedsiębiorstw, które realizują strategię szybkiego wzrostu i wykonują znaczne zadania inwestycyjne. Często odstępuje się od tego rodzaju działań na rzecz możliwie wysokiego sfinansowania majątku trwałego kapitałami własnymi. Im bardziej majątek trwały jest pokryty kapitałami własnymi, tym lepsza jest sytuacja finansowa przedsiębiorstwa turystycznego.

$$\text{Drugi stopień pokrycia} = (\text{kapitały własne} + \text{kapitały obce długoterminowe}) / \text{majątek trwały}.$$

Drugi stopień pokrycia uwzględnia w finansowaniu majątku trwałego także kapitały obce długoterminowe. Zakres finansowania majątku trwałego jest tutaj zwiększony o kapitały obce długoterminowe, więc wskaźnik zastosowania kapitału stałego powinien kształtować się powyżej jedności.

Nadwyżka kapitału stałego ponad wartość majątku trwałego może być przeznaczona na finansowanie majątku obrotowego. Sytuacja taka jest poprawna, gdyż zapewnia określoną stabilność sytuacji finansowej przedsiębiorstwa turystycznego.

Trzeci stopień pokrycia jest **złotą zasadą bilansową** w szerszym ujęciu. Oprócz majątku trwałego, do majątku długookresowego zalicza się także część majątku obrotowego w postaci należności krótkoterminowych czy zapasów o długim okresie zalegania w przedsiębiorstwie turystycznym. Taki majątek obrotowy w zasadzie jest także majątkiem długoterminowym o zbliżonych cechach do majątku trwałego i powinien być finansowany kapitałem stałym. Należy podkreślić, że ustalenie wartości długoterminowego majątku obrotowego nie jest możliwe na podstawie danych liczbowych sprawozdania finansowego. Konieczne jest więc przeprowadzenie szczegółowej analizy tego majątku w celu wyodrębnienia składników o charakterze długoterminowym. Trzeci stopień pokrycia oblicza się według wzoru przedstawionego poniżej.

$$\text{Trzeci stopień pokrycia} = (\text{kapitały własne} + \text{kapitały obce długoterminowe}) / (\text{majątek trwały} + \text{majątek obrotowy długoterminowy}).$$

Wskaźnik zaangażowania kapitałów obcych kształtujący się na poziomie jedności będzie oznaczać, że została zachowana zasada bilansowa w odniesieniu do składników majątku obrotowego. W tym jednak wypadku wartość wskaźnika odbiega od reguły, dlatego kapitały obce i majątek obrotowy nie mogą w pełni zapewnić stabilnej sytuacji finansowej przedsiębiorstwa turystycznego.

Na podstawie bilansu można także przygotować analizy tzw. kapitału pracującego (obrotowego). Według podejścia kapitałowego punktem wyjścia w obliczeniach jest kapitał stały, który jest sumą kapitałów długoterminowych, czyli wszystkich źródeł finansowania majątku zaangażowanych w przedsiębiorstwie turystycznym na okres dłuższy niż rok bilansowy. Inaczej, kapitał obrotowy to część kapitału stałego, która finansuje środki obrotowe. Oblicza się go według wzoru:

$$\text{Kapitał pracujący} = \text{kapitał stały} - \text{aktywa trwałe.}$$

Natomiast według **podejścia majątkowego** wychodzi się od aktywów bieżących, tzn. majątku krótkoterminowego i ustala się jaka jego część jest pokryta źródłami długoterminowymi. Inaczej, jest to część majątku, która pozostałaby w podmiocie po uregulowaniu wszystkich bieżących zobowiązań. Oblicza się go według wzoru:

$$\text{Kapitał pracujący} = \text{aktywa bieżące} - \text{pasywa bieżące.}$$

Bardzo dobry poziom kapitału pracującego jest odzwierciedleniem stopnia płynności środków w przedsiębiorstwie turystycznym. Im wyższy jest jego poziom, tym lepsza staje się sytuacja pod względem wypłacalności. Należy jednak pamiętać, że o ile zbyt niski poziom kapitału obrotowego grozi utratą płynności finansowej, o tyle zbyt wysoki może być przyczyną powstawania nieuzasadnionych dodatkowych kosztów pozyskania kapitału finansującego część majątku obrotowego bądź kosztów utraconych możliwości w sytuacji, gdy majątek ten jest finansowany kapitałem własnym.

Zadaniem kapitału pracującego jest zmniejszenie ryzyka wynikającego z unieruchomienia części aktywów obrotowych lub też wynikającego ze strat związanych z tymi aktywami, np. związanych z trudnością sprzedaży wytworzonych wyrobów gotowych. Stanowi on element bezpieczeństwa ułatwiający zachowanie płynności finansowej.

Uwzględniając powiązania poziome lub powiązania pionowe, można ustalić wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej każdego podmiotu turystycznego,

co przedstawia poniższy wzór:

$$Wosf = (KW/AT) / (KO/AO),$$

gdzie:

Wosf – wskaźnik ogólnej sytuacji finansowej,

KW – kapitał własny,

AT – aktywa trwałe,

KO – kapitał obrotowy,

AO – aktywa obrotowe.

Wskaźnik może podlegać porównaniu w czasie (w stosunku do okresów ubiegłych) lub przestrzeni (między przedsiębiorstwami turystycznymi). Wzrost jego poziomu zasługuje na ocenę pozytywną, natomiast spadek może sygnalizować rosnące trudności finansowe przedsiębiorstwa turystycznego (Bednarski 2001).

Reasumując, należy stwierdzić, iż analiza wstępna bilansu jest punktem wyjściowym, ocenie rozwoju przedsiębiorstwa turystycznego bądź też jego stagnacji. Pozwala ocenić sytuację majątkową i kapitałową badanego przedsiębiorstwa turystycznego, ukazać sposób jego oceny, analizując strukturę i dynamikę majątku oraz źródła jego finansowania. Stanowi dogłębne źródło informacji nie tylko dla właścicieli przedsiębiorstwa turystycznego, ale także jego otoczenia, tj. banków, kontrahentów i klientów. Analiza ta jest także podstawą do przeprowadzenia analizy wskaźnikowej bilansu pogłębiającej proces badawczy umożliwiającą bardziej szczegółową ocenę przedsiębiorstwa turystycznego, co będzie tematem kolejnego artykułu.

SUMMARY

The way of the opinion touristic enterprise on the basis of financial statement
Part I. The preliminary analysis of the balance This article presents a method of judging the financial situation of small, medium and large enterprises in the tourism sector on the basis of a preliminary analysis of the balance sheet. Data contained in it allow to estimate not only the financial condition, but in detail to also qualify the equity condition of the enterprise and the source of its funding. The preliminary analysis of the balance consists of the execution of a horizontal and vertical analysis. These analyses form the basic

framework for forecasting the development of the tourism enterprise, or its stagnation. They make up an in-depth source of information not only for the owners of the touristic enterprise, but also for those that interact with it - such as banks, contracting parties and customers. They are also the basis for an execution of an indicatory analysis of the balance sheet, enriching the investigative process. They also enable a more detailed judgement of the tourism enterprise.

BIBLIOGRAFIA

1. Bednarski L. (2001): *Analiza finansowa w przedsiębiorstwie*. PWE, Warszawa, s. 64, 74.
2. Gołębiowski G., Taczała A. (2005): *Analiza ekonomiczno-finansowa w ujęciu praktycznym*. Wyd. Centr. Doradz. Inf. Difin, Warszawa, s. 50.
3. Gabrusewicz W. (2005): *Podstawy analizy finansowej*. PWE, Warszawa, s. 63, 68, 91-95.
4. Matuszewicz J., Matuszewicz P. (1999): *Rachunkowość od podstaw*. Wyd. Finan. Servis, Warszawa, s. 34.
5. Sierpińska M., Jachna T. (2004): *Ocena przedsiębiorstwa według standardów światowych*. PWN, Warszawa, s. 70, 73-77, 92, 102, 277, 385.
6. Tyran M.R. (2000): *Wskaźniki finansowe*. Dom Wyd. ABC, Kraków, s. 71-72.

DR STANISŁAW BRONOWICKI
Wielkopolska Wyższa Szkoła Turystyki i Zarządzania
e-mail: Stanislaw.bronowicki@op.pl